

De vos: vriend of vijand?

Het verschijnen van de vos in de duinen heeft in Zuid-Kennemerland veel emoties losgemaakt. Zijn komst betekent immers een belangrijk nieuw element in het duin-ecosysteem. De optelsom van argumenten vóór en tegen zijn aanwezigheid heeft de overheid tot dusverre geen aanleiding gegeven tot het nemen van gerichte bestrijdingsmaatregelen. Dit biedt mogelijkheden voor nader onderzoek. De resultaten hiervan kunnen dan te zijner tijd worden verwerkt in het duinbeheer.

door KEES BES

De vos verscheen halverwege de 60-er jaren. Voorheen werd maar een enkele maal een zwerfend exemplaar gezien. Na omstreeks 1968 bleek er sprake te zijn van een definitieve vestiging.

Vermaledijd door jachtopzieners, gehaat door pluimveehouders, door sommige natuurbeheerders met gemengde gevoelens en door vele natuurbeschermers met sympathie ontvangen: zelden heeft een nieuwe bewoner van de duinstreek zoveel pennen in beweging gezet als de vos. Er spelen dan ook diverse belangen een rol.

NATUURBEHOUD

De regelmatig gehoorde mening dat de vos als cultuurvolger een bovenmatige stand bereikt en schade toebrengt aan met name bodembroeders is inmiddels weerlegd door allerlei onderzoek. Bovendien heeft de vos zich inmiddels bewezen als de enige effectieve bestrijder van de meeuwenkolonies, waartegen menig duinbeheerder jarenlang machteloos stond.

Interessant is ook de relatie met het konijn. In het algemeen leidt begrazing door konijnen tot een mozaïek van open, mosrijke en gesloten vegetaties. Graafactiviteiten van konijnen kunnen echter aanleiding geven tot verstuiwingen. Vandaar de intensieve konijnenjacht in vrijwel alle duingebieden. De invloed van de predatie van de vos op de totale konijnenpopulatie lijkt weliswaar vrij gering, maar het is heel goed mogelijk, dat ook een geringe aantalsvermindering van invloed is op vegetatie en verstuiwingen.

Mede door deze aspecten kan tot nog toe dan ook gesproken worden van een verrijking van het ecosysteem.

SCHADE

Door partikulieren in en langs het Noordhollands duingebied wordt incidenteel schade onderzocht aan sierpluimvee. Duidelijk is dat waar vossen voorkomen een zekere schade niet kan worden uitgesloten. Dit geldt echter wel voor méér diersoorten (denk aan merels in boomgaarden).

Ook verschijnen er zo nu en dan berichten over schade aan bloembolgewassen. Over de rol van de vos bij verspreiding van ziekten (bijv. hyacinth) is te weinig bekend om konklusies te kunnen trekken.

VOLKSGEZONDHEID

In West-Europa wordt het rabiës-virus niet alleen overgebracht door de vos, maar ook door andere zoogdieren als Konijn, Das, Wezel, Bunzing, Eekhoorn, Ree, rund, paard, kat en hond. Rabiës is in Nederland niet inheems en bovendien in de duinstreek nog nooit geconstateerd. In gevallen waar rabiës wel inheems is stelt de Wereld Gezondheids Organisatie (WHO): "Hoewel de populatiedichtheid waarbij geen overdracht van virus meer plaats heeft, onbekend is, wordt daarvoor wel aangegeven (een dichtheid van) één vos of minder per 500 ha". Daarnaast valt op te merken, dat uit recent onderzoek op de Veluwe gebleken is dat vossen effectief kunnen worden gevaccineerd.

JACHT

De jacht op de vos is bij "normale" verpachting van de jacht het gehele jaar geopend. Als predator van "bejaagbaar" en "schadelijk" wild (in de zin van de Jachtwet) wordt de vos door sommige jagers als een concurrent beschouwd en is mede daardoor een fel begeerde jachtbuit.

BELEID

Er is inmiddels al heel veel geschreven over het fenomeen vos in de duinen. Soms in vriendelijke bewoordingen, vaak echter in minder vriendelijke. Het is daarom verheugend dat minister Braks (Landbouw en Visserij) tot nog toe geen gehoor gegeven heeft aan de pro-vossenjacht-lobby. Aan de in de Tweede Kamer aangenomen motie-Van Noord cs waarin de regering uitgenodigd wordt de norm van 1 vos per 500 ha te hanteren, wordt met het verschijnen van de "Notitie inzake het vossenbeheer in Nederland" geen gevolg gegeven. In de notitie wordt ten aanzien van het Noordhollandse duingebied geconstateerd dat:

- de feitelijke gegevens over de schadegevallen bij partikulieren aan sierpluimvee geen aanleiding geven om over te gaan op een ander beleid;
- wat betreft de mogelijke invloed van de vos de uitkomsten van lopend onderzoek worden afge wacht;
- gezien het feit dat rabiës in Nederland niet inheems is, maakt dat de kans dat rabiës onder duinvossen uitbreekt uiterst klein is.

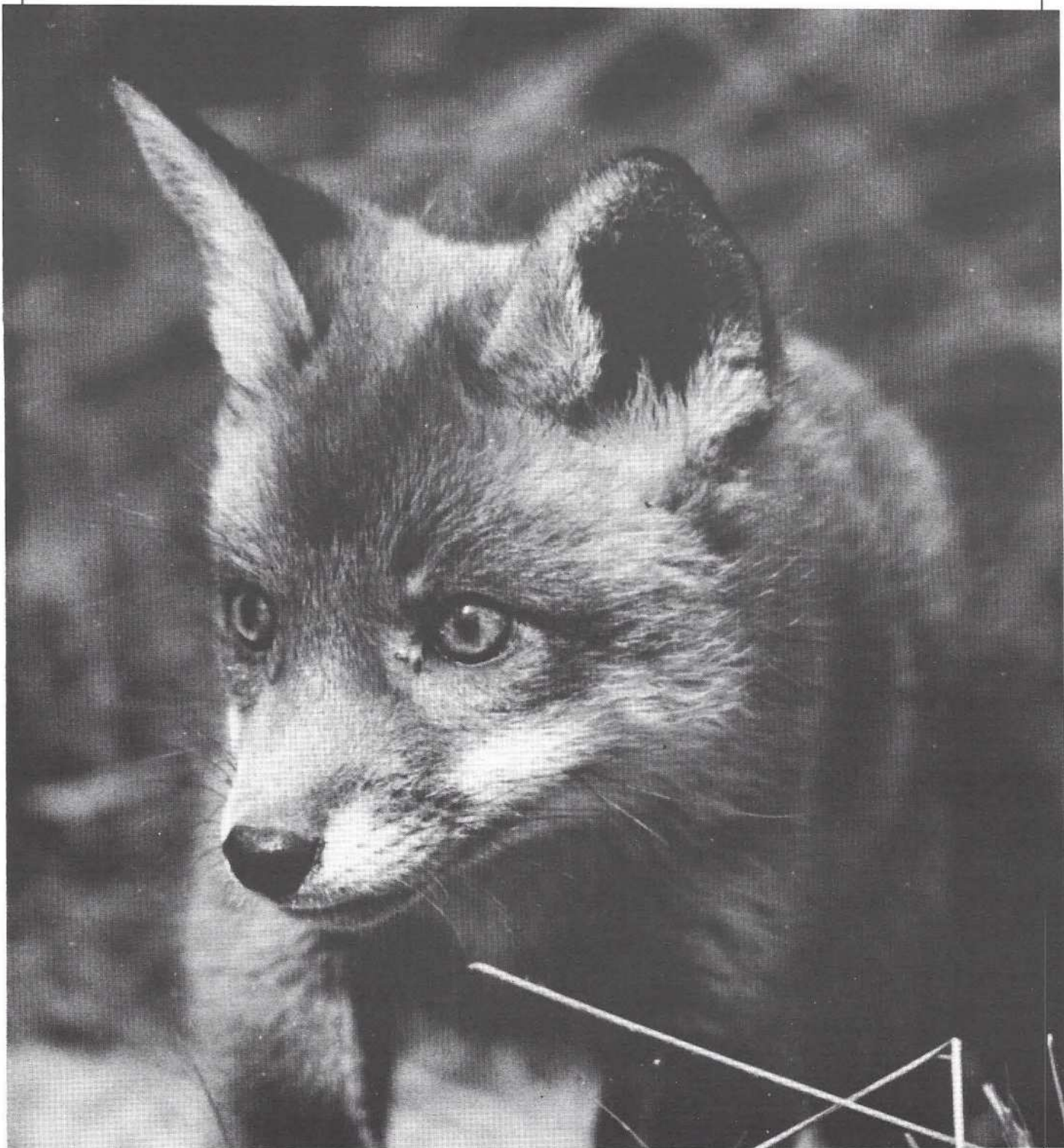
Het rapport konkludeert: "Uit dien hoofde bestaan er geen redenen om op dit moment ter plaatse maatregelen te nemen ter voorkoming en bestrijding van rabiës".

KEUZEVRIJHEID

Deze konklusie geeft duinbeheerders een zekere keuzevrijheid. Het laat mogelijkheden open voor een vorm van natuurbeheer dat als doelstelling heeft: het instandhouden en bevorderen van de natuurlijke ontwikkeling van levensgemeenschappen en landschappen. Zo'n beheersvisie (procesbeheer) richt zich op het instandhouden of weer op gang brengen van de natuurlijke ontwikkelingen, met name op de lange termijn. Niet de mate van "gaafheid" maar de mate van natuurlijkheid is bepalend.

AANTALLEN

Men veronderstelt dat aantallen -ook van roofdieren als de vos- op natuurlijke wijze worden gere-

De vos als medebeheerder ?

guleerd. Niet alleen de beschikbare hoeveelheid voedsel, maar ook het sociale gedrag zou grenzen stellen aan de omvang van de populatie. Voor het nemen van beheersmaatregelen gericht op natuurlijke ontwikkelingen is daarom kennis over de onderlinge ver-

banden binnen levensgemeenschappen en hun omgeving noodzakelijk. In het geval van de vos schiet voor het nemen van de door velen zo vurig bepleite drastische maatregelen de kennis beslist tekort.

Een groot aaneengeloten duin-

gebied met een -nu nog- onbejaagde populatie in de beheersgebieden van Natuurmonumenten/Kennemerduinen en de provinciale landgoederen biedt in elk geval de mogelijkheid na te gaan bij welk aantal vossen een "evenwicht" wordt bereikt.